

129. SAYI

ŞALOM

Dergi

**Kış güzeli
bir şehir...
LVIV**

**Mutlu
Yıllar
2023**

**Yeni yılda
yepyeni
etkinlikler**

**Hanedanın
KİRLİ
ELLERİ**

**Kapalıçarşı'da büyük usta
AVEDİS KENDİR**

**Cengiz Han ve
NAADAM FESTİVALİ**

**Oyuncu, komedyen,
yönetmen,
nefes terapisti**

**Lesli
Karavil**

ISSN 2346-7005

9 772146 700007
OCAK 2023 40 TL

Sevgili Okur,

Her Ocak ayında, bütün dünyayla birlikte Holokost'u yad etmek DERGİ'mizin geleneği, görevi...

Geçtiğimiz Kasım ayında Varlık Yayınları'ndan gün yüzü gören kitabım, "Anlatmak İçin Yaşadım" bir ailenin yaşanmışlıklarını, aile serüvenini yansıtırken aynı zamanda bir dönem tanıklığıydı. Balkanlar'da vuku bulmuş her olay gibi, Saltiel ailesinin ve çevresindeki insanların öyküsü de Türkiye'nin yakın tarihinin bir parçasıdır. Bu kitapta Yunanistan'ın işgalini, Kavala'nın tütününü, Beyoğlu'nun moda dünyasını, Nazilerden kaçabilen ve kaçamayanların hikâyesi kapsamında Holokost'u anlattım.

Aralık ayında yaptığım Balkanlar gezisinde ise ziyaret ettiğim altı ülkeden biri olan Makedonya'nın başkenti Üsküp'te bulunan Holokost Müzesi beni derinden etkiledi. Vardar Nehri kenarında, eski kentin kalbinde yer alan Yahudi Mahallesi'nde bulunan, Avrupa Birliği'nden ödül almış bu müze, Kuzey Makedonya'nın tamamen kaybolan Sefarad kültürünü fotoğraf, duvar metinleri, haritalar ve video aracılığıyla yansıtan büyüleyici görüntülere sahip hareketli bir müze. Sergisinde Yahudi cemaatinin Balkanlardaki tarihini belgeleyen Makedon Yahudilerinin yaklaşık %98'inin Holokost'ta katledildiği II. Dünya Savaşı'nda son buluyor. Müzenin alt katından geçen ziyaretçisini, Makedon Yahudilerini Treblinka ölüm kampına götüren gerçek bir trenden geçiriyor, o günlerin dehşeti yaşatılmaya çalışılıyor.

Geçtiğimiz günlerde Hahambaşı Rav İsak Haleva'yı ziyaret ettim. Kendisiyle son kitabım ve Holokost hakkında yaptığımız sohbet, 1994'ün Ocak ayında, dönemin Türkiye Hahambaşısı David Asseo'yu temsilen, başka bir Balkan ülkesi olan Romanya'nın Transilvanya bölgesinde bulunan Satu Mare (eski Sathmar

kraliyet kasabası) şehrine yaptığı ziyaretten söz etti. Rav Haleva, II. Dünya Savaşı'nda yitirilen Transilvanya Yahudilerini anma toplantısına katılmıştı.

Satu Mare 1940'ta tekrar Macaristan'ın bir parçası olduktan sonra, Yahudilerin medeni hakları ve ekonomik faaliyetleri kısıtlandı ve 1941 yazında "yabancı" Yahudiler, Macar ve Alman birlikleri tarafından öldürülmeye başlandı. Yahudiler zorla Satu Mare Get-

to'suna kapatıldılar; erkeklerin bir bölümü zorunlu işlerde çalıştırılmak üzere gönderildi ve diğerleri Polonya'daki imha kamplarına sürüldükten sonra büyük bir çoğunluğu Naziler tarafından katledildi. 19 Mayıs 1944'ten itibaren her biri yaklaşık 3300 kişi taşıyan altı tren Satu Mare'den ayrılarak Auschwitz-Birkenau'ya yöneldi. Hayatta kalanların sadece küçük bir kısmı savaştan sonra Satu Mare'ye

döndü, ancak Romanya'nın her yerinden dilsel ve kültürel olarak farklı gruplara ait bir dizi Yahudi şehre yerleşti. Çoğunluğu daha sonra İsrail'e göç etti.

Rav İsak Haleva, 1948-1994 yılları arasında Romanya Yahudilerinin lideri olarak görev yapan Hahambaşı Moses Rosen'in davetlisi olarak katıldığı Holokost'u Anma Günü'nde Elie Wiesel'in de hazır bulunduğu konuşmasında toplu katliamları, yıkımları konu etti. Hahambaşı Haleva'nın konuşmasından birkaç alıntı yapıyorum:

"1944 yılında şeytan ve karanlık dünyaya hâkimdi... Bir topluma karşı sistematik bir Soykırım... İnsan nasıl bu vahşeti yapar? Yüksek medeniyete erişmiş bir toplum, nasıl yırtıcı bir hayvana dönüşebilir? ... Tanrı korkusu olmayan insanda vicdan yoktur, merhametten yoksundur. Tanrı'nın yarattığı insan imajını değiştirir. Onun yüce hediyesi olan insanlık kaybolur, bir saman çöpüne dönüşür, en ufak bir rüzgârda uçuşup yer değiştirir. Her sapkın fikir veya ideoloji insan sevgisine bakmaksızın onun tanrısı olur, dünyayı harabeye çevirir."

Hep beraber haykıralım... BİR DAHA ASLA!

SUZAN NANA TARABLUŞ

ÇİZGİ DIŞI

İRVİN MANDEL

suzannana@gmail.com

Dergi

ŞALOM

Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın A.Ş. adına

İmtiyaz Sahibi

Silven Silvyo Ovadya

Genel Yayın Yönetmeni

Suzan Nana Tarabulus

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Verda Gümüşgerdan

Editör: Gila Erbeş

Yazarlar: Ester Almelek, Viktor Apalaçi,

Süzet Elkabes, Nermin Ketenci,

Renan Koen, Karen H. Kohen, Emel Mizrahi,

Sebla S. Ok, Nazmiye Önder, Aslıhan K. Özdaş,

Feride Petilon, Can Sabaner, B. Serdar Samanlı,

Dr. Ömür Tanyel, Elena K. Uyan,

Sara Yanarocak, Aylin Yengin

Çizer: İrvin Mandel

Katkıda bulunanlar: Yusuf Altıntaş,
Fery Elhadef, Meyzi Elhadef, Selim Varon

Reklam Koordinatörü: Edna Sarfati

Reklam Direktörü: Roza Kutiel

Reklam Pazarlama Uzmanı: Özgün Levi

Sayfa - Kapak Tasarımı

Bella Parlakşımşek - Önem Çerçel

Çizer: İrvin Mandel

Kapak Fotoğrafı: Ceren Salman

Fotoğraf: Teri Erbeş

Yönetim Yeri / Abonman

Meşrutiyet Mah. Halaskargazi Cad. Maya Apt.

No:94 D: 20-21-22 Osmanbey ŞİŞLİ / İstanbul

T: (0212) 231 92 82 - 240 41 44 F: (0212) 231 92 83

Basıldığı Yer

Kültür Sanat Basımevi Lütros Yolu 2.Matbaacılar

Sit. ZB7-ZB11 Zeytinburnu / İstanbul

T: 0212 674 00 21-29-46 www.kulturbasim.com

Yayın Türü Yaygın - Süreli

SEÇKİN KİTAPÇILARDA SATILMAKTADIR.

Gergedan Kitabevi

Bağdat Cad. No:268/A Caddebostan-İstanbul

(0216) 350 27 66

Remzi Kitabevi Akmerkez

Akmerkez E 3 Blok Etiler-İstanbul (0212) 282 25 75

Remzi Kitabevi Rumeli

Rumeli Cad. No:44 Şişli-İstanbul (0212) 234 54 75

Necdet Güler İddaa Bayii

Teşvikiye Cad. No:156 Nişantaşı-İstanbul

(0212) 248 17 60

Büyükada Kitapçısı

İskele Girişi No:2 Büyükada-İstanbul

(0216) 382 60 25

ŞALOM GAZETESİ ABONELERİNE ÜCRETSİZDİR

Yayınlanan yazıların sorumluluğu yazarlara aittir.

İçindekiler

6 KAPAK HİKÂYESİ Karen Hodara Kohen

Oyuncu, komedyen, yönetmen, nefes terapisti Lesli Karavil

12 SÖYLEŞİ Renan Koen

Kapalıçarşı'dan bir İZ bırakan büyük usta Avedis Kendir

16 PORTRE Nermin Ketenci - "Ölüm oldum"

20 İNCELEME Elena Kovaçi Uyan - Hanedanın kirli elleri

24 PORTRE Gila Erbeş

Rabbi Kott zekâsıyla binlerce insanı kurtarmayı başardı

34 ARAŞTIRMA Emel Mizrahi - Adam Neumann ve WeWork

42 GEZGİN Suzan Nana Tarabulus - Moğolistan gezi notları

26 İNCELEME Sara Yanarocak

Auschwitz'de zorla

çalıştırılan Yahudiler

30 YORUM

Nermin Ketenci
Babanın vasiyeti

38 İNCELEME Ester Almelek – Rodos, tarih kokan bir ada

52 GEZİ Aslıhan Karay Özdaş – Kış güzeli: Lviv

56 KİTAP / SÖYLEŞİ Sara Yanarocak
Zali De Toledo; “Roman gibi bir yaşam”

64 SINEMA Viktor Apalaçi – The Banshees of Inisherin

68 MERCEK Sebla Selin Ok – “Kozmik Unutuş Planı”

72 GEZİ Bilge Serdar Samanlı – Bodrum’dan İznik’e -1

74 YORUM Can Sabaner – Hatırlayamayanlar

78 SERGİ Bir Seyahat Tutkununun
Fotoğraf İzleri

79 SAĞLIK – Dr. Ömür Tanyel
Mühim olan iç güzelliği mi?

80 ASTROLOJİ Süzet Elkabes
2023 yılı ve önemli gezegen yerleşimleri

60 SANAT
Nazmiye Önder –
Zamana meydan
okuyan sanat: Çini

64

12

48 İNCELEME Feride Petilon
İstanbul’un Kasırları

34

84 AJANDA'M Aylin Yengin
Yeni yılda yepyeni etkinlikler...